

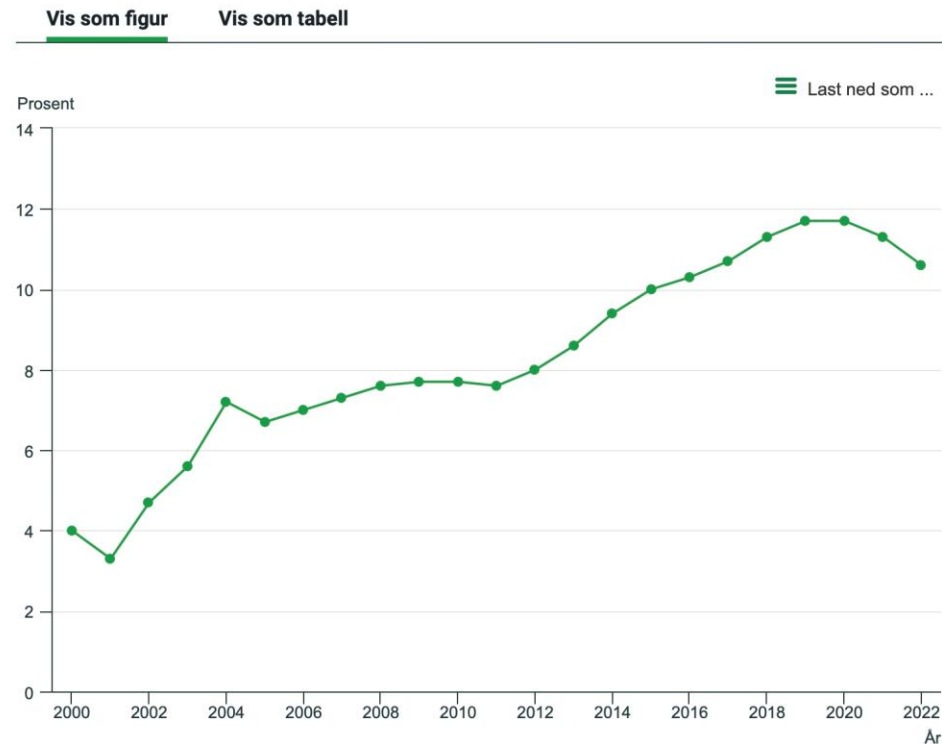
Klasses skillet i klasserommet

Hvordan fattigdom og ulikhet påvirker
læring og hva vi kan gjøre med det

Ingvild Stjernen Tisløv, NUBU

**Figur 1. Andel barn under 18 år med vedvarende lav husholdningsinntekt¹.
Prosent**

¹ Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: [Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå](#)

102 600 barn

10,6 % av alle barn

Tredobling på 20 år

- Småbarnsfamilier
- enslige forsørgere
- barnerike familier
- aleneboende
- familier med innvandrerbakgrunn
- Sosialhjelps/trygde- og stønadsmottakere

Maja, 14

Verbalt
aggressiv

Havner i
slosskamper

Ruser seg
på alkohol
/hasj

Selger hasj

Stjeler
sminke/
klær

Skulker
skolen

Henger ute
kveld/ natt

Kriminelle
venner

Spiser ikke frokost,
mangler matpakke

Ikke råd til klassetur

Skam – dekker over
og avviser hjelp

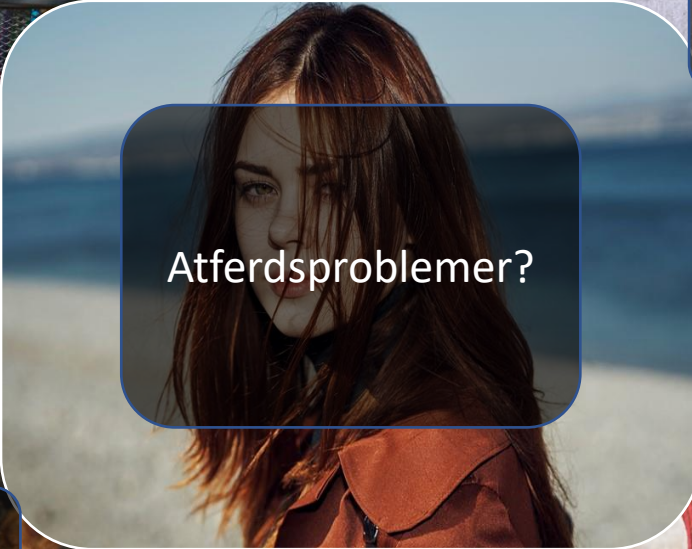
Venner fra familier
med god råd – føler
seg annerledes

Ikke råd til busskort

Ikke råd til kino,
shoppe, ta en kaffe

Ofte tom for data på
mobilen/ ødelagt
mobil

Mangler klær &
utstyr (ipad/pc,
skrivesaker, gymtøy,
uteklær)

Atferdsproblemer?

Hus til salgs – utrygg
bosituasjon over år

Bekymrer seg mye
for økonomi

Krangler om
økonomi

Mamma lite tilstede
– fysisk (arbeid) &
mentalt (søvn)

Kan ikke delta på
turer/ cuper

mor kan ikke kjøre
til kamp

Sko, strømper og
leggbeskyttere for
smått

Ikke vært på ferie
med mamma så
lenge hun kan huske

Økonomiske barrierer for tilhørighet og deltakelse?

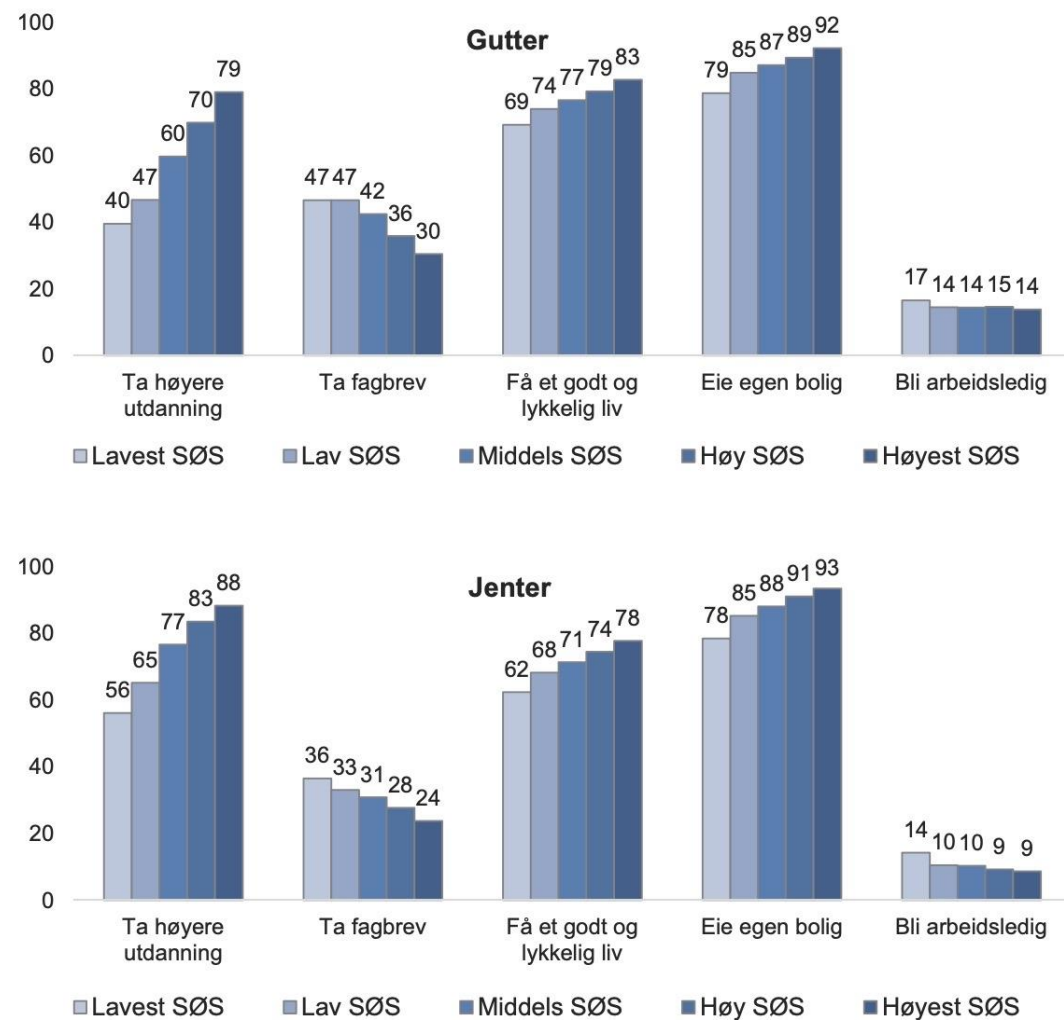
Snakk sammen 2 og 2

En skole for alle?

- En tydelig sosial gradient i utdanning (Ekren & Arnesen 2022; Ekren & Grendal, 2021; Sandsør, et al., 2023).
- Sammenheng mellom foreldres utdanning og barnas akademiske nivå, men også inntekt alene predikerer bedre skolerresultater (Markussen & Røed, 2020; Sandsør et al., 2023).
- Barn fra familier med lav SØS gruer seg mer til skoledagen, mistrives og kjeder seg. De har flere kommunikasjonsproblemer når de starter på skolen (Norbom et al., 2022; Ribeiro et al., 2022), tar kortere utdanning og faller oftere ut av utdanningsløpet (Bakken, 2016).

Figur 4-8 Andel gutter og jenter som tror dette vil hende dem i framtida – etter sosio-økonomisk bakgrunn. Prosent

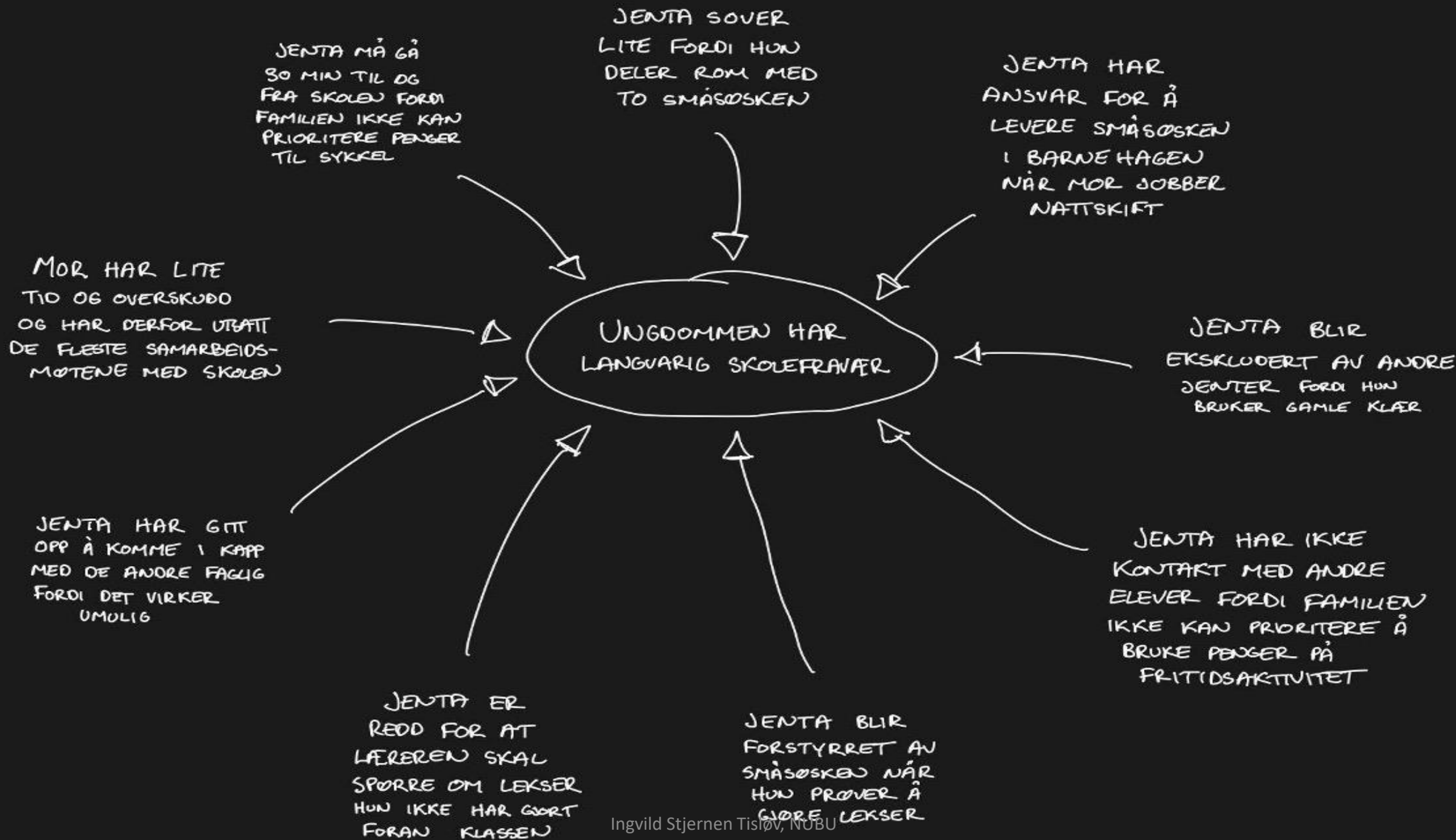
Note: Ungdata 2014–15 (8. trinn – VG3). N_{gutter}=51.212. N_{jenter}=53.147.

Sosial ulikhet i klasserommet

- Hva betyr det for læringsmiljøet at noen elever sliter med dårlige levekår (eller at avstanden mellom elevene er stor)?
- Forstyrrende atferd?
- Tilstedeværelse?
- Akademisk prestasjon og utvikling?

Levekårsdrivere til skolefravær

Hva funker?

- I flere land er det forsket på heldagsskoler som kobler ulike aktører i nærmiljøet sammen, og resultatene tyder på ringvirkninger langt utover det rent akademiske (Walsh et al., 2014; Dearing et al., 2016; Maier et al., 2017).
- Nordic Unequal Childhood: gamle ideer om klassestrukturer, økonomisk historie og samfunnsøkonomiske paradigmer påvirker hvordan skole, nærmiljø og kommuner bidrar til marginalisering.
- Vi må skape en felles forståelse for hvordan dette foregår, så vi kan unngå at «nye kilder til ulikhet og urettferdighet genereres, selv i systemer fulle av gode intensjoner» (Smeplass et al., 2023).

Hva kan skolen gjøre for å
redusere sosial ulikhet i
utdanning?

Forankre levekårsperspektivet i skolens strategiplan.

Lære opp ansatte, elever og foreldre om sammenhengen mellom levekår og skolegang, med fokus på skolens demografi.

Bygge relasjon til elever og foreldre, sikre god forankring av levekårsperspektivet.

Ha universelle ordninger som fremmer inkludering, viktigst for dem som har lite: gratis skolemat, leksehjelp, gratis aktiviteter, gratis utlån av utstyr. Unngå kostbare skoleaktiviteter, eller ha tydelige unntaksordninger.

Ha tiltak rettet mot familier med fattigdom, koble ungdom til fritidsaktiviteter, bistå med sommerjobb, formidle gratis ferietilbud.

Ha tett dialog og samarbeid med viktige instanser i nærmiljøet, bygge ned terskel mellom fritid, barnevern, helse, politi og frivillighet.

Håp for fremtiden

- Skolen jobber for å redusere sosial ulikhet gjennom konkrete planverk – egen levekårsstrategi.
- Skolen har målrettede universelle tiltak for sårbare familier (som gratis skolemat, leksehjelp, foreldreinvolvering og samarbeid med nærmiljøet)
- Å utjevne klasseskillet i klasserommet handler om rettferdighet, og hvilket samfunn vi ønsker for kommende generasjoner.
- Vil vi jobbe for en skole der alle barn lykkes? Da må vi starte nå!

Referanser

- Anderson, A. (Ed.). (2008). *Against the Wall. Poor, Young, Black, and Male*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Bakken, Frøyland & Sletten (2016). *Sosiale forskjeller i unges liv. Hva sier Ungdata-undersøkelsene? NOVA-rapport (3/16)*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Bøe, T., Dearing, E., Stormark, K. M., & Zachrisson, H. D. (2018). Subjective economic status in adolescence: determinants and associations with mental health in the Norwegian Youth@ Hordaland Study. *Journal of Family and Economic Issues*, 39(2), 323-336.
- Bøe, T., & Zachrisson, H. D. (2016). Hva betyr det for små barn å vokse opp i en fattig familie? I: H. Holme, E. S. Olavsén, L. Valla, & M. Bergum Hansen, M. (Red.), *Helsestasjonstjenesten. Barns psykiske helse og utvikling*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Bøe, T. (2015). *Sosioøkonomisk status og barn og unges psykologiske utvikling: Familiestressmodellen og familieinvesteringsperspektivet*. Rapport Helsedirektoratet (IS-2412). Oslo: Helsedirektoratet
- Dearing, E. (2008). The psychological costs of growing up poor. *Annals of the New York Academy of Science.*, 1-9.
- Dearing, Zachrisson & Mykletun (2011). Fattigdommens konsekvenser for utvikling og psykisk helse. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 48, 785-787.
- Evensen, M., Klitkou, S. T., Tollånes, M. C., Øverland, S., Lyngstad, T. H., Vollset, S. E., & Kinge, J. M. (2021). Parental income gradients in adult health: a national cohort study. *BMC medicine*, 19(1), 1-14.

Referanser

- Heiervang et.al (2007). Psychiatric disorders in Norwegian 8-10 year olds: an epidemiological survey of prevalence, risk factors and service use. Journal of the American Academy of child and Adolescent Psychiatry, 46, 438-447.
- Kinge, J. M., Øverland, S., Flatø, M., Dieleman, J., Røgeberg, O., Magnus, M. C., ... & Torvik, F. A. (2021). IEA. International Journal of Epidemiology, 1, 13.
- Kojan, B. H., & Storhaug, A. S. Barnevern og sosioøkonomisk ulikhet-sammenhenger, forståelser og ansvar.
- Langeland, S; Herud, E; & Ohrem, S. Fattigdom og levekår i Norge – status 2013. NAV-rapport 2014:1.
- Oppvekstrapporten (2017): Økte forskjeller – gjør det noe? Oslo: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
- Underlid, K. (2008). Fattigdommens lukt og smak–Funn frå ein studie om korleis fattigdom vert opplevd. Tidsskrift for psykisk helsearbeid, 5(03), 213-222.
- Underlid, K. (2005). Fattigdommens psykologi: oppleving av fattigdom i det moderne Noreg. Samlaget.
- Voksne for barn, rapport Barn i Norge 2013: Barnefattigdom og utenforskap. Div forfattere
- Zachrisson, H.D & Dearing, E. (2015) Family income Dynamics, Early Childhood Education and Care, and Early Child Behavior problems in Norway. Child Development, 86 (2). 425-440.